

Perusturvan riittävyys ja köyhyys 2017

SUOMEN SOSIAALINEN TILA 4/2017

Päätulokset

- Minimibudjettiköyhyysrajan alle jää 8,7 prosenttia väestöstä eli noin 471 000 suomalaista.
- Suhteellisen tuloköyhyysrajan eli pienituloisuusrajan alle jää 11,7 prosenttia eli noin 634 000 suomalaista.
- Vuosina 2015–2017 suhteellisen köyhyysasteen eli pienituloisuusasteen ennustetaan nousevan 12,5 prosenttiin, ja minimibudjettiköyhyysasteen pysyvän lähes samana.
- Tuloerojen ennustetaan kasvavan vuosina 2015–2017.

Kirjoittajat

Mukkila Susanna

tutkija, THL

Ilmakunnas Ilari

tutkija, THL

Moisio Pasi

tutkimusprofessori, THL

Saikkonen Paula

erikoistutkija, THL

Raportissa käytetyn simulointimenetelmän kehittämistyö on saanut rahoitusta osana Suomen Akatemian Strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittamaa Eriarvoisuuden torjuminen niukkuuden aikana (TITA) -tutkimushanketta.

Tässä raportissa perusturvan tasoa ja köyhyyttä tarkastellaan samoilla menetelmillä kuin Perusturvan riittävyyden arviointiraportissa 2011–2015 (Perusturvan riittävyyden II arviointiryhmä 2015). Perusturvan riittävyyttä arvioidaan vertaamalla perusturvan varassa elävien kotitalouksien käytettävissä olevia tuloja Kuluttajatutkimuskeskuksen kohtuullisen minimikulutuksen viitebudjetteihin. Köyhyysasteen muutosta kuvataan kotitaloustyypeittäin ja sosioekonominen aseman mukaan sekä suhteellisen tuloköyhyysrajan (ns. pienituloisuusraja) että minimikulutuksen viitebudjetista johdetun köyhyysrajan avulla. Lisäksi esitetään ennusteet vuosien 2016 ja 2017 köyhyysasteille sekä tuloeroja kuvaaville tunnusluville hyödyntäen mikrosimulointia ja ajantasaistumennetelmää.

PERUSTURVAN RIITTÄVYYS

Perusturvan tarkoitus on suojata köyhyydeltä sosiaalisen riskin kuten työttömyyden kohdatessa. Sosiaaliturva Suomessa voidaan karkeasti jakaa kahteen ryhmään. Ensimmäisessä ryhmässä sosiaalivakuutus kattaa ansiosidonnaiset, työskentelyyn perustuvat etuudet. Toisessa ryhmässä toimeentuloa turvaavat asumiseen perustuvat, syyperustaiset etuudet. Näitä ovat esimerkiksi kansaneläke ja takuueläke, vähimmäismääräiset päivärahat, työttömän peruspäiväraha ja työmarkkinatuki. Toisin sanoen kyseessä ovat Kansaneläkelaitoksen myöntämät perusturvaetuudet. Moni perusturvaetuutta saava on oikeutettu myös asumistukeen. Perusturvaetuuksien ja asumistukien indeksikorotukset ovat olleet pitkälti jäädytettynä vuodesta 2015, poikkeuksena takuueläke. Tarveharkintainen toimeentulotuki on ollut indeksijäädytyksen ulkopuolella.

Raportissa perusturvaetuuksien lisäksi kotitalouden tuloihin on laskettu mukaan mahdollinen asumistuki ja toimeentulotuki, samalla tavalla kuin perusturvan riittävyyden arviointiraporteissa. Toimeentulotuen perusosa on matalampi kuin yleisimmät perusturvaetuudet, toisaalta toimeentulotuella korvataan usein huomattavasti korkeampia asumiskustannuksia kuin Kelan asumistuessa. Tästä seuraa, että moni perusturvan varassa elävä ja vuokralla asuva on erityisesti kasvukeskuksissa lähtökohtaisesti oikeutettu myös toimeentulotukeen. Raportin laskelmissa on tehty monia oletuksia. Taustaoletuksia on jouduttu tekemään asumiskustannuksista sekä siitä, että kotitalouksilla ei ole mitään tavanomaisia suurempia, esimerkiksi sairaudesta koituvia, menoja. Tästä seuraa, että esitetyt arviot perusturvan riittävyydestä ovat suuntaa antavia.

Kohtuullisen vähimmäiskulutuksen minimibudjetti

Perusturvan riittävyyden arvioinnissa hyödynnetään viitebudjetteja. Kuluttajatutkimuskeskuksen laatimat kohtuullisen vähimmäiskulutuksen viitebudjetit määrittelevät, mitä tavaroita ja palveluita kohtuullisen minimin mukaiseen elintasoon tarvitaan, miten paljon ja minkä laatuista ne ovat ja mitä nämä hyödykkeet maksavat. Viitebudjetit eivät kerro sitä, miten tulee kuluttaa vaan tavoitteena on osoittaa, paljonko rahaa tarvitaan arjen sujumiseksi. (Ks. Lehtinen & Aalto 2013.) Jatkossa käytämme termiä minimibudjetti näistä kohtuullisen vähimmäiskulutuksen viitebudjeteista. Asuminen ja ruoka ovat suurimmat yksittäiset menoerät minimibudjetissa (ks. liitetäulukko 1).

Perusturvan arviointi

Lakisääteisesti perusturvan riittävyys tulee arvioida Suomessa joka neljäs vuosi. Tähän mennessä arviointi on toteutettu kaksi kertaa. Molemmilla kerroilla tehtävää varten on koottu riippumaton asiantuntijatuntijaryhmä, joka on vastannut itsenäisesti arvioinnin toteuttamisesta. Perusturvan riittävyden arviointiraportit ovat ilmestyneet vuosina 2011 ja 2015.

Arviointiraportit ovat saatavilla julkaisuarkistosta (julkari.fi)

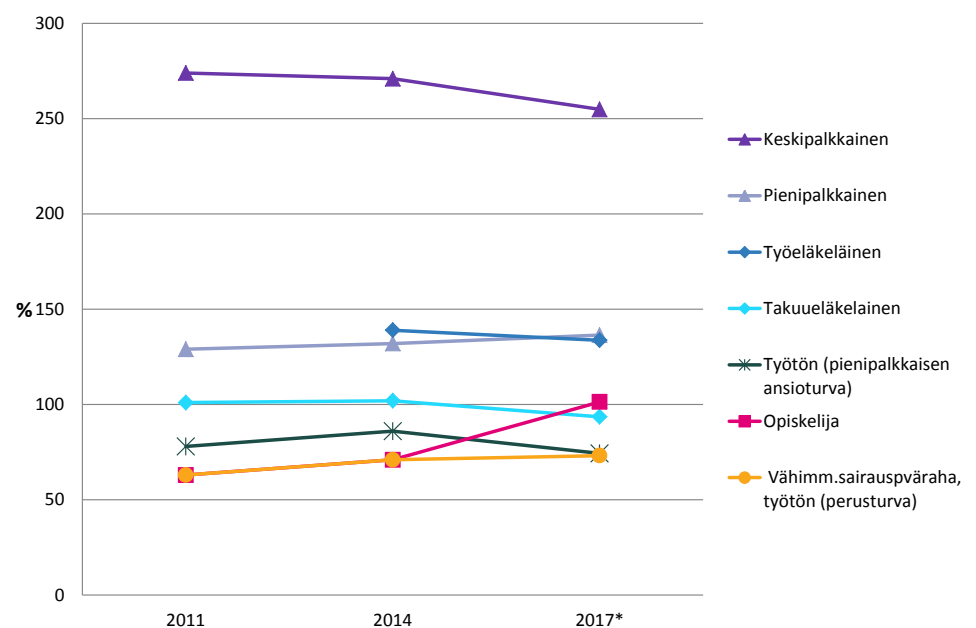
Perusturvan riittävyden arviointiraportti. Avauksia 4/2011.
<http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201205085249>

Perusturvan riittävyden II arviointiryhmä: Perusturvan riittävyden arviointiraportti 2011–2015
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-419-9>

Perusturvan taso riittämätön suhteessa minimibudjettiin

Alla kuvataan yksin vuokralla keskiuudessa kaupungissa asuvien käytettävissä olevien tulojen suhde yksinasuvan minimibudjettiin, joka saa kuviossa arvon 100 (ks. kuvio 1). Eläkkeensaajien perusturvan taso laski vuonna 2017. Takuueläke ei riitä enää kattamaan minimibudjettia täysin, vaan sen taso jää 94 prosenttiin.

Työttömän perusturva kattaa 73 prosenttia minimibudjetista vuonna 2017, eikä tilanne ole merkittävästi muuttunut tarkasteluajanjaksona. Työtön perusturva saava on laskennallisesti toimeentulotuen piirissä. Käytettävissä olevien tulojen suhde minimibudjettiin säilyy laskelmissa samana vuosina 2014–2017 toimeentulotuen piirissä olevilla, koska toimeentulotuki on ollut indeksijäädysten ulkopuolella. Opiskelijoiden tilanteen suotuisaa kehitystä selittää opintotukeen kuuluvan opintolainan valtiontakauksen määrän nostaminen (ks. Mukkila ym. 2017).

Kuvio 1. Yksinasuvan käytettävissä olevien tulojen suhde (%) minimibudjettiin asu-
miskustannusten jälkeen eri elämäntilanteissa, kun asumisoletuksena on
vuokra-asunto keskiuudessa kaupungissa. (Perusturvan riittävyden II
arviointiryhmä 2015, Mukkila ym. 2017, *omat laskelmat)

SUhteellinen ja minimibudjettiin perustuva köyhyys

Tavallisesti toisistaan erotetaan absoluuttinen ja suhteellinen köyhyys. Absoluuttinen köyhyys viittaa riittämättömiin resursseihin tyydyttää inhimilliset perustarpeet ravinnon, suojan ja hygienian suhteen. Vauraissa länsimaissa köyhyyden ajatellaan olevan pitkälti suhteellista. Euroopan unioni määrittelee suhteellisen köyhyyden riittämättömistä resursseista johtuvaksi kyvyttömyydeksi toimia ja osallistua yhteiskunnassa yleisesti odotetun elämäntavan mukaisesti. (Moisio 2006.)

Euroopan unionin tilastoviranomainen Eurostat on johtanut EU:n suhteellisen köyhyyden määritelmästä köyhyysriskirajan. Suomessa tästä rajasta on muodostunut epävirallinen suhteellinen köyhyysraja, josta Tilastokeskus käyttää termiä pienituloisuusraja. Mittarin mukaan kotitalous on suhteellisessa köyhyysriskissä tai pienituloinen, mikäli sen nettotulot ovat pienemmät kuin 60 prosenttia väestön keskimääräisestä tulotasosta (mediaanista).

Suhteellisen tuloköyhyysmittarin ongelmista on raportoitu yleisesti (esim. Kangas & Ritakallio 2007). Mittarin rinnalla tulisi käyttää esimerkiksi minimibudjettiin perustuvaa köyhyysmittaria, joka huomioi myös köyhyden absoluuttisia piirteitä.

Minimibudjettiin perustuva köyhyysmittari kertoo, kuinka suuri osa väestöstä elää kotitalouksissa, joiden tulot eivät riitä kohtuulliseksi katsottuun vähimmäiskulutukseen. Siten mittari kuvaa syvempää köyhyyttä kuin suhteellisen tuloköyhyden mittari. Minimibudjettiköyhyysrajat huomioivat asumismenot (ks. Mäkinen 2016).

Taulukossa 1 on esitetty minimibudjetin ja suhteellisen köyhyysriskin mukaisia köyhyysrajoja eri kotitaloustyypeille. Minimibudjettiköyhyysraja on yksin vuokralla asuvalla 1078–1233 euroa kuukaudessa asuinpaikasta riippuen, ja 811 euroa omistusasunnossa asuvalla. Suhteellinen köyhyysraja on yksinasuvalla 1185 euroa asuinpaikasta riippumatta, mikä on minimibudjettiköyhyysrajaa korkeampi pääkaupunkiseudulla vuokralla asuvia lukuun ottamatta.

Mikrosimulointi ja aineiston ajantasaistus

Raportissa käytetty SISU-malli on Tilastokeskuksen ylläpitämä staattinen mikrosimulointimalli, jonka laskentasaännöillä mallinetaan Suomen verotus- ja sosiaaliturvalainsäädäntöä. Pohja-aineistona käytetään 800 000 henkilön sosioekonomiset tiedot sisältävää rekisteriaineistoa

Tilastoviiveen vuoksi saatavilla olevat aineistot ovat aina muutamien vuosien vanhoja. Ajantasaistuksessa aineistoja muokataan vastaamaan paremmin tavoitevuoden väestörakennetta ja tulopohjaennustetta painokertoimien muokkauksella ja tulojen tasokorotuksilla (Immervoll ym. 2005).

Raportissa käytetyt ajantasais-tukset on tehty VM:n elokuun 2017 taloudellisten ennusteiden sekä Tilastokeskuksen syksyn 2015 väestöennusteiden pohjalta käyttäen pohja-aineistona viimeisintä rekistereihin perustuvaa aineistoa vuodelta 2015. Aineisto on muokattu painokertoimia käyttämällä vastaamaan tavoitevuoden ennustettua tilannetta väestön, asuntokuntien lukumäärän ja rakenteen, palkkatulojen saajien, työeläkkeen saajien, työttömien määrän, ansioturvapäivien, peruspäivärahan päivien ja työmarkkinatuen päivien mukaisesti. Tuotannontekijätulot, eläkkeet ja työttömyyspäivärahojen taustapalkat on korotettu vastaamaan valtionvarainministeriön tulopohjaennustetta. Lisäksi veronalaiset etuudet on simuloitu.

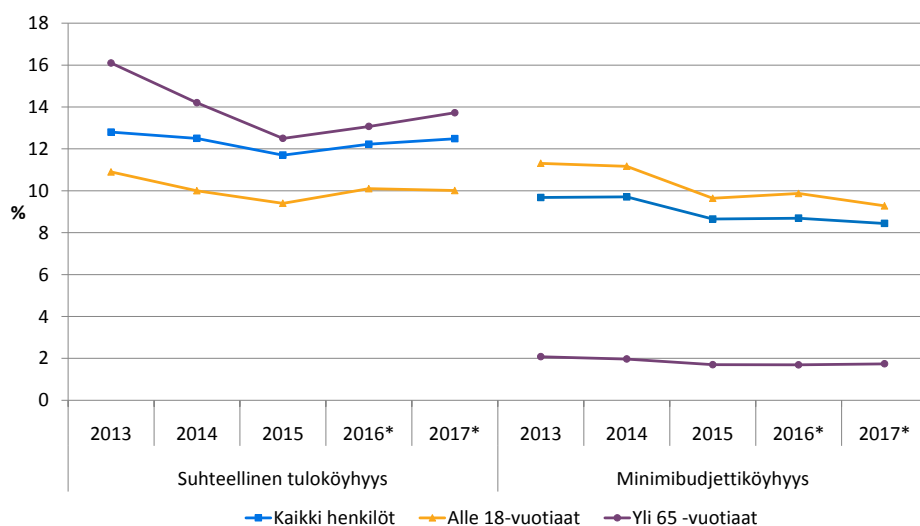
Taulukko 1. Esimerkkejä minimibudjettiköyhyysrajoista eri kotitalouksille sekä suhteellinen tuloköyhyysraja (60 % ekvivalenttien käytettävissä olevien tulojen mediaanista) vuonna 2015, €/kk. (SISU-malli/omat laskelmat, Tilastokeskus)

	Yksinasuva		Pariskunta		Yksinhuoltaja 1 lapsi (6-v.)	Pariskunta 2 lasta (6-v. & 14-v.)
	alle 65-vuotias	yli 65-vuotias	alle 65-vuotias	yli 65-vuotias		
Vuokralla, pieni kunta	1078	1044	1741	1674	1508	2647
Vuokralla, keski-suuri kaupunki	1139	1106	1800	1733	1567	2707
Vuokralla, pääkaupunkiseutu	1233	1200	1935	1868	1702	2864
Omistusasunto	811	777	1380	1314	1148	2190
Suhteellinen tuloköyhyysraja, 60 % mediaanista	1185	1185	1778	1778	1541	2726

Mittarit tuottavat erilaisen kuvan köyhyydestä

Minimibudjetin mukainen köyhyysaste oli 8,7 prosenttia vuonna 2015 ja ajantasaistetulla aineistolla simuloidun ennusteen mukaan se pysyy samalla tasolla vuonna 2017 (ks. kuvio 2). Suhteellinen tuloköyhyysaste oli tilastotietojen mukaan 11,7 prosenttia vuonna 2015 ja sen ennustetaan nousevan 12,5 prosenttiin vuonna 2017.

Köyhyyden absoluuttisia piirteitä paremmin huomioivassa minimibudjettiköyhyydessä arvioidaan olevan noin 471 000 henkilöä ja suhteellisessa köyhyydessä kolmanneksen enemmän eli noin 634 000 henkilöä. Ero selittyy sillä, että minimibudjettiköyhyysraja on suhteellista tuloköyhyysrajaa alhaisempi kaupungissa vuokralla asuvia lukuun ottamatta (ks. taulukko 1). Minimibudjetti huomioi asumiskustannukset. Minimibudjettiin perustuva arvio köyhyydestä vaihtelee myös iän ja elämänvaiheen mukaan toisin kuin suhteellinen tuloköyhyysaste (Mäkinen 2016).

Kuvio 2.

Köyhyysaste (%) suhteellisella ja minimibudjettiin perustuvalla rajalla 2013–2015 sekä ennusteet näistä vuosille 2016–2017 ajantasaistetulla aineistolla simuloituina. (Tilastokeskus, SISU-malli/omat laskelmat)

Asumiskustannusten merkitys köyhyysmittareissa tulee hyvin esille kuviossa 2, kun tarkastellaan yli 65-vuotiaiden köyhyysasteita. Koska asumiskustannukset huomioidaan minimibudjetissa, asuminen velattomassa omistusasunnossa laskee yli 65-vuotiaiden osuutta köyhistä kotitalouksista. Suhteellinen tuloköyhyys taas huomioi pelkästään käytettävissä olevat rahatulot eikä erilaisia asumiskustannuksia.

Köyhyys yleisintä työttömillä

Taulukoissa 2 ja 3 on esitetty minimibudjettiin perustuvat sekä suhteelliseen köyhyysriskiin perustuvat köyhyysasteet sukupuolen, iän, sosioekonomisen aseman ja kotitaloustyyppin mukaan vuosina 2013–2015 sekä ennusteet molemmille köyhyysasteille vuosille 2016–2017.

Taulukko 2.

Köyhyysasteet (%) minimibudjettiköyhyyden mittarilla sukupuolen, iän, sosioekonomisen aseman ja kotitaloustyyppin mukaan 2013–2017. (SISU-malli/omat laskelmat)

	2013	2014	2015	2016*	2017*
Köyhissä kotitalouksissa	9,7	9,7	8,7	8,7	8,4
Miehet	10,1	10,2	9,2	9,2	8,9
Naiset	9,3	9,2	8,1	8,2	7,9
Alle 18-vuotiaat	11,3	11,2	9,6	9,9	9,3
Yli 65 -vuotiaat	2,1	2,0	1,7	1,7	1,7
Työlliset **	2,1	3,0	2,2	2,2	2,1
Eläkeläiset **	3,9	3,7	3,1	3,0	3,1
Opiskelijat **	26,7	28,7	28,2	27,7	26,5
Muut (mm. työttömät) **	35,8	37,4	33,6	34,3	34,8
Yksinasuvat	17,6	17,6	16,6	16,7	16,5
Pariskunnat	3,7	3,8	3,2	3,1	3,1
Yksinhuoltajat	24,9	24,6	20,4	21,1	21,0
Lapsiperheet, joissa on 2 huoltajaa	6,4	6,3	5,3	5,5	5,1

* Simuloitu arvio ennusteiden perusteella ajantasaistetulla aineistolla

** SISU-malliaineiston sosioekonomisen aseman päättely eroaa Tilastokeskuksen tavasta

Minimibudjettilaskelmien oletukset

Asumiskustannusoletuksissa huomioitiin asumistukikuntaryhmä samaan tapaan kuin Perusturvan riittävyyden arviointiraportissa (2015). Laskelmien asumiskustannusoletukset on tehty Kelan asumistukitilastojen kotitalouden henkilömäärien mukaisten keskimääräisten nelioiden ja Tilastokeskuksen keskivuokrien sekä omistusasuntojen osalta keskimääräisten yhtiövastikkeiden perusteella.

Joukkoliikenteeseen kuluvan rahasumman oletettiin olevan asuinpaikasta riippumatta pääkaupunkiseudun ulkopuolisen tason mukainen, 70 €/kk (Lehtinen & Aalto 2014), Helsinkiä lukuun ottamatta. Minimibudjettien yleistämiseksi kaikille kotitalouksille yksinasuvan viitebudjetti kerrottiin kotitalouden kulutusyksikköpainolla (ks. Mäkinen 2016).

Tämän raportin minimibudjettilaskelmat eivät ole täysin vertailukelpoisia edellisen raportin lukujen kanssa (ks. Moisio ym. 2016), koska minimibudjettilaskentaa on tarkennettu sekä oletettujen asumiskustannusten että eri hyödykeryhmien hintojen muutoksien osalta.

Sosioekonomisen aseman mukaan tarkasteltuna minimibudjettiköyhyys on yleisintä työttömillä sekä muilla työelämän ulkopuolisilla henkilöillä, joista noin kolmannes asuu minimibudjetilla mitaten köyhissä kotitalouksissa. Myös lähes kolmannes opiskelijoista on minimibudjettimittarilla mitaten köyhiä. Kotitaloustyypeittäin tarkasteltaessa yksinhuoltajat elävät selvästi muita useammin minimibudjettiköyhyydessä. Ennusteen mukaan muutokset minimibudjettiköyhyyssasteissa ovat melko pieniä vuosina 2015–2017.

Taulukossa 3 on esitetty tilastotietojen mukaiset suhteelliset köyhyysasteet vuosille 2013–2015 sekä ennusteet niistä vuosille 2016–2017. Viimeisimpänä tilastovuonna (2015) sosioekonomisen aseman mukaan tarkasteltuna suhteellinen tuloköyhyys oli yleisintä työttömillä sekä muilla ei-työllisillä henkilöillä (lähes 40 %) ja opiskelijoilla (30 %). Kotitaloustyypeittäin tarkasteltuna suhteellinen köyhyys oli yleisintä yksinasuvilla (29 %) ja yksinhuoltajilla (21 %).

Taulukko 3. Suhteelliset köyhyysasteet (%) sukupuolen, iän, sosioekonomisen aseman ja kotitaloustyyppin mukaan vuosina 2013–2017. (Tilastokeskus, SISU-malli/omat laskelmat)

	2013	2014	2015	2016*	2017*
Köyhissä kotitalouksissa	12,8	12,5	11,7	12,2	12,5
Miehet	12,4	12,2	11,8	12,3	12,5
Naiset	13,3	12,8	11,7	12,3	12,5
Alle 18-vuotiaat	10,9	10	9,4	10,1	10,0
Yli 65 -vuotiaat	16,1	14,2	12,5	13,1	13,7
Työlliset **	3,9	3,7	3,2	3,2	3,3
Eläkeläiset **	16,4	15	13	13,6	14,4
Opiskelijat **	28,4	30,7	29,7	29,9	29,6
Muut (mm. työttömät) **	45,7	40	38,1	39,9	41,7
Yksinasuvat	32,2	30,5	28,8	30,0	30,8
Pariskunnat	6,3	6,4	6,1	6,4	6,7
Yksinhuoltajat	20,1	18,1	20,7	22,8	24,1
Lapsiperheet, joissa on 2 huoltajaa	7,9	8	6,5	7,0	6,9

* Simuloitu arvio ennusteiden perusteella ajantasaistetulla aineistolla

** SISU-malliaineiston sosioekonomisen aseman päättely eroaa Tilastokeskuksen tavasta

Ajantasaistetulla aineistolla tehtyjen laskelmien mukaan suhteellinen köyhyysaste näyttäisi kasvavan vuosina 2015–2017 noin 0,8 prosenttiyksikköä. Suhteellisen köyhyysasteen kasvun ennustetaan olevan keskimääräistä voimakkaampaa yksinasuvien, yli 65-vuotiaiden, eläkeläisten keskuudessa sekä työttömien ja työelämän ulkopuolella olevien työkäisten keskuudessa. Opiskelijoiden tilannetta tarkasteltaessa on hyvä huomioida, että köyhyysasteita koskevissa laskelmissa ei ole huomioitu, kuinka paljon opiskelijat nostavat valtion takaa-
maa opintolainaa opintotuen osana.

Kirjallisuus

Immervoll Herwig, Lindström Klas, Mustonen Esko, Riihelä Matti, Viitamäki Heikki. 2005. *Static data ageing techniques. Accounting for population changes in tax-benefit microsimulation*. EUROMOD Working Paper, EM7/05.

Kangas Olli, Ritakallio Veli-Matti. 2007. *Relative to what?: cross-national picture of european poverty measured by regional, national and European standards*. European Societies vol. 9 (2), 119–145.

Lehtinen Anna-Riitta, Aalto Kristiina. 2014. *Viitebudjettien päivitys vuodelle 2013. Mitä kohtuullinen eläminen maksaa?* Kuluttajatutkimuskeskus, Tutkimuksia ja selvityksiä 3.

Moisio Pasi. 2006. *Suhteellinen köyhyys Suomessa*. Yhteiskuntapolitiikka vol. 71 (6), 639–645.

Moisio Pasi, Mukkila Susanna, Ilmakunnas Ilari, Mäkelä Lauri & Saikkonen Paula. 2016. *Perusturvan riittävyys ja köyhyys*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Tutkimuksesta tiiviisti 23. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-743-5>

Mukkila Susanna, Hannikainen-Ingman Katri, Moisio Pasi & Saikkonen, Paula. 2017. *Vuoden 2017 talousarvion vaikutukset perusturvaan*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Työpäpaperi 6/2017 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-822-7>

Mäkinen Lauri. 2016. *Viitebudjetti-pohjaisen köyhyysmittarin rakentaminen*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Työpäpaperi 10/2016. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-640-7>

Perusturvan riittävyyden II arviointiryhmä. 2015. *Perusturvan riittävyyden arviointiraportti 2011–2015*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Työpäpaperi 1/2015. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-419-9>

TULOEROJEN MITTAAMINEN

Taloudellisten resurssien jakautumista tutkitaan usein köyhyysmittareiden lisäksi tuloeroja kuvaavien mittareiden avulla. Gini-kerroin on käytetyin mittari tuloerojen tutkimuksessa. Gini-kerroin saa arvoja nollan ja ykkösen välillä. Nolla edustaa täysin tasaista tulonjakoa ja arvolla yksi kaikkein suurituloisin saa kaikki tulot. Tulonjakotilastoissa kerroin esitetään yleensä prosenttilukuna, sadalla kerrottuna.

Tuloeroja voi tarkastella myös muun muassa vertailemalla pieni- ja suurituloisten tulo-osuuksia. Tavanomaista on vertailla suurituloisimman kymmenesosan osuutta tulojen kokonaissummasta pienituloisimman kymmenesosan vastavaan osuuteen. Samankaltaisia tarkasteluja voidaan toteuttaa jakamalla väestö tulojen perusteella esimerkiksi viiteen osaan. Tulo-osuudet ja niiden vertailu kertoo Gini-kerrointa selkeämmin, kuinka suuri etäisyys on pieni- ja suurituloisten välillä tuloilla mitattuna.

Tuloerot kasvavat 2015–2017

Tuloerojen ennakoitaan kasvavan vuosien 2015 ja 2017 välillä sekä Gini-kertoimella että tulo-osuuksilla mitattuna. Gini-kertoimen ennustetaan nousevan 25,5 prosentista 26,2 prosenttiin 2015–2017. Vuonna 2015 suurituloisimman kymmenesosan tulot olivat 5,2-kertaiset pienituloisimman kymmenesosan tuloihin verrattuna ja suurituloisimman viidesosan tulot olivat 3,6-kertaiset pienituloisimpaan viidesosaan verrattuna. Suuri- ja pienituloisimman tulokymmenyksen tulo-osuuksien suhteen ennustetaan kasvavan 5,2:sta 5,5:een ja ylimmän ja alimman tuloviidenneksen suhteen 3,6:stä 3,7:ään.

Taulukko 4. Tuloerot 2013–2017. (Tilastokeskus, SISU-malli/omat laskelmat)

	2013	2014	2015	2016*	2017*
Gini-kerroin (0-100)	25,6	25,2	25,5	26,0	26,2
Tulo-osuuksien suhde, suuri- ja pienituloisin kymmenys (S90/S10)	5,2	5,1	5,2	5,3	5,5
Tulo-osuuksien suhde, suuri- ja pienituloisin viidennes (S80/S20)	3,6	3,6	3,6	3,7	3,7

* Ennuste perustuu ajantasaistetulla aineistolla tehtyyn laskelmaan

TOIMEENTULOTUEN TARVE KASVAA

Raportissa on arvioitu perusturvan riittävyttä ja köyhyyden kehitystä sekä esitetty ennusteet köyhyysasteiden ja tuloerojen kehityksestä vuosille 2016 ja 2017. Köyhyyden kehitystä on tarkasteltu kahdella mittarilla. Suhteellisen tuloköyhyyden ennustetaan kasvavan 2015–2017, kuten myös tuloerojen. Sen sijaan minimibudjettiköyhyyden ennustetaan pysyvän melko muuttumattomana vuosina 2015–2017.

Perusturvan taso on matala. Se riittää kattamaan 73–94 prosenttia kohtuullisen minimin mukaisesta kulutuksesta yksin vuokralla asuvalla. Tähän saakka takuueläke ja eläkkeensaajien tasoltaan korkeampi asumistuki ovat riittäneet minimibudjetin mukaiseen kulutukseen. Muissa perusturvaetuuksien varassa elävissä kotitalouksissa toimeentulotuki on jo aikaisemmin paikannut riittämättömää perusturvaa. Matala perusturvaetuuksien ja asumistuen taso näkyy kasvavina toimeentulotuen menoina ja asiakasmäärinä.

Tulonsiirtojen ohella köyhyysasteisiin vaikuttavat myös muut tekijät kuten työllisyysaste. Työllisyyden kasvu yleensä vähentää köyhyyttä, mutta voi toisaalta nostaa suhteellista köyhyysrajaa tulotason noustessa. Kohentunut työllisyystilanne ei ole vähentänyt pitkäaikaistyöttömyyttä eikä perusturvan varassa elävien määrää. Lisäksi indeksijäädysten ulkopuolelle jäänyt toimeentulotuki paikkaa yhä enemmän matalaa perusturvaa.

Laskelmat eivät osoittaneet merkittäviä muutoksia minimibudjetilla arvioituun köyhyysasteeseen vuosina 2015–2017. Minimibudjettiköyhyysraja perustuu todellisiin kulutuslaskelmiin vähimmäiskulutuksen vaatimasta rahamäärästä. Toisin sanoen se muuttuu myös sen mukaan, miten hyödykkeiden hinnat muuttuvat.

Päätösten ja politiikkatoimien tulonjakovaikutusten arviointi tulisi aina perustua useampaan mittariin.

Julkaisun viite: Mukkila Susanna, Ilmakunnas Ilari, Moisio Pasi, Saikkonen Paula. Perusturvan riittävyys ja köyhyys 2017. Tutkimuksesta tiiviisti 31/2017. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos
PI 30 (Mannerheimintie 166)
00271 Helsinki
Puhelin: 029 524 6000

ISBN 978-952-302-938-5 (verkko)
ISSN 2323-5179

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-938-5>

TERVEYDEN JA
HYVINVOINNIN LAITOS

Julkaisu on osa Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tuottamaa Suomen sosiaalinen tila -raporttisarjaa. Sarjassa esitellään päätöksenteon kannalta keskeisiä ja ajankohtaisia teemoja ja ilmiöitä, jotka liittyvät hyvinvointiin, elinoloihin, palveluihin ja eriarvoisuuteen.

Liitetaulukko 1.

Kohtuullisen kulutuksen minimibudjetti (€/kk) eri kotitalouksille vuonna 2013 sekä asumiskustannusoletukset. (Lehtinen & Aalto, 2014, Tilastokeskus, Kelan asumistukitilasto, omat laskelmat)

Hyödykeryhmä	Yksinasuva, alle 45 v	Yksinasuva, yli 65 v	Pariskunta	Yksinhuoltaja, (10 v ja 14 v)	Lapsiperhe (4 v ja 10 v)
Ruoka	299	225	535	657	853
Vaatetus	49,5	42,5	98	185	230
Kodin tavarat, laitteet (kuluminen), tietoliikenne	116	118	147	169	186
Henkilökohtainen hygienia	32,5	30,5	32	72	75
Terveystenhoito	33	36	55	47	48
Vapaa-ajan harrastukset	36	46	71	139	121
Kulkuneuvot (polkupyörä)	3	3	5	12	577
Sähkö ja vakuutukset	29,5	29	43	45	75
Liikkuminen (joukkoliikenne)	70	70	140	140	175
YHTEENSÄ, ilman asumismenoja	669	600	1126	1466	2340
Vuokra, pieni kunta *	388	388	550	633	701
Vuokra, keskisuuri kaupunki *	454	454	609	685	759
Vuokra, pääkaupunkiseutu *	540	540	730	820	909
Omistusasunto *	156	156	232	281	312

* Asumiskustannusoletukset poikkeavat Lehtisen & Aallon raportin oletuksista